

PERŽVALGA.

— Baigiame seną metą irsykiu devynioliktąjį amžį. Praėjęs amžis yra vienu iš svarbiausių, nes jame daugiausiai pabudo dvasė, geidžianti laisvės, išsiliuosavimo iš po svetimo jungo; jame tai pranyko dvasė vergystės ir užgimė geismas tiesos, brolystės ir lygybės tarpe nuspaustų luomų, su kurioms valdovai ir visokios apdovanotos siurbėlės provijo, ką tik norėjo. Praėjęs amžis yra vienu, kuriame tulos sąlyš ar tautos nutrenkė nuo savės svetimus jungus ir iš despotiškų vieszpatysečių padarė laisvas, įsteigė žmoniskę surėdymą. Dvasė laisvės užgimė ir pas, teip vadinamas, laukines tautas, už kokias yra laikomos gyvenancijos ant Filipinų salų, kurios yra pasiryžę kovoti už savo laisvę iki myrio. Vienok žymė (pečėtis) 19-to amžiaus yra kruvina. Europos despotiškos vieszpatystės susitepę nekaltu krauju kiniečių Azijoje; Anglija-gi nori išplėsti laisvę pietinės Aprikos gyventojų, kurie nenorėjo pasiduoti ant malonės ir nemalonės besocijų angliszkų kapitalistų. Suvienytos Valstijos, vadinamos laisva šalim, žudo ir naikina pilipniečius, vietoje pagelbėti jiems įgyti patvaldystę, būti platintoja laisvės. Taigi 19-tas amžis paliks kruviną žymę ant istorijos laksztų.

O kas lietuvių gyvenime dėjosi devynioliktame amžyje? Lietuviai atsibudo iš amžių snaudulio, paklausė savo pažadintojų ir pradėjo dirbti ant savo dirvos, net pasirodė visam svietui per visasvietinę parodą Paryžiuje, nors su menkais turtais, bet jau savais. Iki atarajai pusei devyniolikto amžiaus lietuviai nežinojo, kuomi jie yra — paprastai skaitėsi save katalikais ir lenkais, bet antroje amžiaus pusėje susiprato kad jie yra

lietuviai, o ne kitoki, turi garšią ir garbingą praeitę, toli garbingesnę už kaimyniszkas tautas ir pradėjo nors mažame skaitliu, iš pradžios, dirbti ir jų darbas atneszė milžiniskus vaisius, nežiurint ant visokių kliuczių ir persekiojimų iš szalies valdžių ir apakusių brolių. Musų tėvynėje, Lietuvoje, nors baisiausiai persekiojami, tveriasi tautiszkos tai apszvietą platinancijos draugystės. Lietuviai svetur gyvenanti vėl vienyjasi, aukauja aukas ant tėvynės labo tai suszelpimo nukentusių už idėjos platinimą isztremtų Gudijon brolių, tai lygiai tveriančių visokias tautiszkas draugystes, kad kuomi didesnę naudą suteikti lietuvių. Apie teip prakilnius darbus rupinasi rods maža dar dalis tautiečių, bet toji vis auga; kada užaugs — kas lietuvis pridės savo pagalėlį, plytutę, skatiką ant tėvynės aukuro, tada viską įsitaisysim, ko tik mums reikės.

Musų literatura praėjusį metą pasiekė augszcziausią laipsnį, virszijo visus pirmesnius metus. Viso iszleista knygų tapo į 55 Amerikoje ir Europoje; taigi vis po vieną kas sanvaitė — yvairaus turinio.

Gražinimas lietuviams spaudos artinasi vis prie siekio. „Varpas“ 11 num. pranesza, kad Maskolijos politikai pripažysta reikalą gražinimo spaudos ir kad Varszavos cenzura perleidžia lietuviszkas knygas nekaltos įtalpos, žandarai jau negaudanti dvasiszkų knygelių, Vilniaus ir Petropilės cenzuros daleido atspausdinti keletą apgarsinimų lotyniszkomis literomis, kas yra užginta „įstatymu“. Taigi gal jau netoli galas persekiojimų lietuvių už norą savo prigimtoje kalboje apszviesti ar pasimelsti.

Musų brolių darbai Prusų Lietuvoje gyvenancijų labai menki, net per menki. Kaip

Did. Lietuvos apszviestunija pirmiaus vis virto į lenkus, teip dabar Prusų Lietuvos apszviestunija pavirtusi, ir virsta į vokiečius. Ant lietuviszkos arenos nematyt nėi vieno apszviestesnio tautiečio, laikraszečius jų reikia priskaityti prie vokiszkųjų su lietuviszku žargonu kalbos. Jeigu neatsirias tautiečių, kurie darbuosis tautiszkoje dvasėje, nelaimingas likimas laukia Prusų lietuvių. Tik politiszka permaina — priskyrimas prie lenkų juos žadintų, kad nepavirtų į lenkus ir katalikus.

Amerikos lietuviai praėju siame mete nuveikė bene daugiausiai ant tautiszkos dirvos. Jie ne menkai sudėjo pinigų suszelpimui kankintinių, parodai, paminklui užsipelnusių tautiečių, tai jų suszelpimui. „Tėvynės Mylėtojų Draugystė“ per praėjusį metą pasidau-gino su 485 sanariais ir szau-niai priėjo artyn prie mierio per susidėjimą su „Ukininku“. „Susivienijimas“ teipgi pakilęs, tik sunku paduoti vaistą, kuris suvienytų lietuvių vienybėn. Dabar prie Susivienijimo priguli vos pusketuriolikto szimto sanarių, kur tiek galėtu prigulėti tik iš vienos kolonijos, o iš visų Suv. Valstijų, didesnei daliai prigulint, Susiv. sanariai turėtu skaitytis keliomis deszimtimis tukstanczių. Už neprigulėjimą lietuviu prie Susiv. reik kaltinti partizantus, kurie Susiv. nori isztempti ant savo kurpalio ir tuomi atlaiko nuo prisiraszymo. Kol Susiv. nebus laisvu dėl visų lietuvių be skirtumo, tol jis neaugs. Praėjusį metą reik teipgi priskaityti prie smarkiausio subruz-dimo lietuvių dvasės ir agitacijos. Subruzdo lietuviai daugelyje kolonijų, kvietėsi kalbėtojus, rengė iszkilmes. Iš kitos vėl pusės praėjęs metas buvo vienu iš didžiausių vaidų ir pažeminimo lietuvių vardo per musų kunigus,

kurie stabdydami laisvės dvasę mėgino cariszku budu užginti susirinkimus, tai tąsąsi su parapijonais. Tas tai yra liudniausiu tarp musų apszreiszkimu.

Ateinantis naujas metas ir amžis tegul buna musų karsztesnei darbymetei ant tautiszkos ir nepriegulmystės dirvos, tegul suvienija visus lietuvius į vieną tvirtą susivienijimą, meilę ir brolystę, tegul buna auszrine ir užtekėjimu saulės ant musų nuvargintos tėvynės. Naujas metas tegul uždega mumise karsztesnę energiją darbe ant gerovės visų žmonių, ant iszsiuosavimo iš visokios nelaisvės.

Dėkavojame ant galo visiems musų sandarbininkams už pagelbą suteikime žinių, kurių niekad nestokavo, teipgi ir rasztų apie visokius klausimus ir reikalus. Užkvecziame sykiu ir toliaus teip darbuotiesi, kur susidėjus didesniam skaitliui sandarbininkų, geriaus galima apdirbti vienus ar kitus reikalus, apsvarstyti klausimus.

Sveikindami su nauju metu ir amžiumi visus lietuvius, linkime visokių gerų pasekmių, naujo energiszkosio pasidarbavimo tautos reikaluose kaip ir dėl savo gerovės.

Aukos kankintiniams

Isz Foxcroft, Me.	
K. Klimaviczius	-50
J. Klimaviczius	-25
Ona Klimaviczienė	-25
	Buvo \$22,77
	Labu \$23,77

Isz Londono.

1897 m., kaip zinoma, Rygoje susitvėrė tvirta darbininkų organizacija; mes stengėmės vesti kuoplacziausią propagandą priesz pabrikantus ir valdžią.... Musų tarpe buvo tulas Kazys Mickus, 21 metų amžiaus, isz Kauno gub., Norvydų sodos, kurį asz nuo

mažens pažinojau ir buvau jam pilnai įsitikėjęs; tas Mickus tankiai klausinėdavo manęs apie darbininkų organizaciją, apie vadovus iš inteligentų, bet aš nenorėdams išsiduoti tokiam jaunam vaikui, apie slaptesnius dalykus jam nieko nepasakojau. Rudenyj tam Mickui reikėjo atlikti kareivystės pareigą, dėl kurios jis nuvyko į Skuodą; ten per kokį atsitikimą jis persisovė iš revolverio blauzdą ir turėjo gydyties. Gavę apie tai nuo jo žinę, mes Rygoje surinkę nusiuntėm jam kelias deszimtis rublių. Pasveikęs, M. sugryžo Rygon; kaip ir seniaus, jis pradėjo vėl teirautis apie darbininkų organizaciją. Po vieno tokio pasikalbėjimo, į trečią dieną, pirmą nakties valandą, manę užklupo begulint: 1 žandarų apicieras, 3 prasti žandarai, 1 vyresnysis policijantas su 3 žemesniais ir 2 miesto panaktiniai; iškratė visą gyvenimą, bet nieko nerado. Pabaigę kratą, nugabeno manę į citadelę, o ant rytojaus prasidėjo tyrinėjimas. Statė mane į akis kitiems sėdintiems ten darbininkams, klausdami, ar manę pažysta. Kada nieks nepripažino, aš tapau nubugdintas į tyrinėjamųjų kalinį ir vėl buvau statytas dėl išpažinimo. Čia manę ir ant toliaus paliko; mano kalinio draugai buvo baisiai nuvarginti ir išbale; jie visi išrodė kaip negyveliai; viens iš jų vardu Genys, jaunikaitis 21 m., iš Sziulių pavieta, prie manęs pasimirė. Per visą sėdėjimo laiką, žandarai tankiai kvoszdavo prisipažinti, bet aš jiems sakydavau: nesulauksit nuo manęs nieko, darykit ką jums caras liepė. Kad bučiau prisipažinęs, tai būtų tekus man daug didesnė bauda, mažiausia keli metai kalėjimo ir ištrėmimas į Siberiją. Vėliaus manę nuvezė į Cesų miesto kalinį, kur prabuvau pusantų metų, o iš

ten vėl tapau pargabentas į Rygą, kur keletą mėnesių manę laikė tamsiam kambaryje. Čia aš persitikrinau, jog K. Mickus buvo maskolių *szpiegu*, nes viskas, ką žinojo jis apie darbininkų organizacijos reikalus, buvo užrašyta žandarų pulkauninko leistruose. Be to dar, Cesų tamsinycioje kaliniai susirasydavo tarp savęs, o kada darė pas juos kratą, tai pas Mickų atrado visus rašytus laiszkus, kuriuose buvo per neatsargumą atvirai kalbėta tarp savęs, daugiausiai laiszkeliuos stud. A. Bileckio. Mickų iš kalėjimo tada paleido, o Bileckį nukraustė į Mintajos tamsinycią; manę veik pergabeno ten pat ir išlaikė tenai su virszum metus. Ant galo parėjo dėl manęs nuo caro „maloningiausias“ nutarimas — ištrėmimo į Archangelsko guberniją ant 4 metų. Paleistas iš kalėjimo ir atsikvėpęs liuosu oru, aš atsidėjau jieszkoti sav vietos už tėvynės rubežių. Atkeliauvus į Tilžę, manę užkabino prūsų žandaras ir pasisakius, kad Paryžiun važiuoju, manę nuvedė į policiją ir uždarė, grašindami, jog busiu gražintas į Maskoliją; vienok kada į trečią dieną pasisakiau, jog keliauju Anglijon, manę nuvedė į emigrantų baraką (daržinę); čia aš radau daug vargdienių iš visų szalių, kurie keliauvo į užmarius iš po sunkaus caro jungo. Po kelių dienų išvežė mus į Hamburgą. Tūriu čia paminėti, kad laivininkų kompanijos tarnai apsieina su iszeiviais baisiai bjauriai, pikeziaus negu czigonas su arkliu prekymetyj. Negečiau elgiasi ir gelzkelio tarnai. Apraszysiu čia vieną atsitikimą. Su mumis drauge įsėdo važiuoti tula žydelka su trimis vaikais nuo 11 iki 6 metų. Po kelių stoczių važiavimo, kontrolieris atrado bilietus dviejų vaikų ne davade ir paszaukęs darbininką, liepė iš-

mesti žydelkos daiktus ir ją su vaikais laukan. Verksmas žydelkos, riksmas jos vaikų, barniai konduktoriaus — vis tai darė sunkų įspudį. Aš tada įsikiszu ir išzgirdęs nuo konduktoriaus, jog žydelką varysė atgal į Maskoliją, išpirkau vaikams bilietus, užmokėdams 20 mr. 60 pf. Žydelka paskui surinko nuo kitų pustreczio rubliaus aukų ir man juos atidavė... Hamburg'e aš sutikau vieną seną žydelį, didei nuliudusį ir aimanuojantį. Užklaustas jis papasakojo sztai ką: apleisdams Lietuvos krasztą, jis taikėsi perbėgti rubežių drange su dviem sunum — vienu 15, kitu 12 metų; jiems bėgant, parubežinis sargas liepė sustoti, ko neiszpildžius paleido į vyresnijį vaiką szuvį ir kulka paguldė jį ant vietos. Nelabai smagią turėjo kelionę nelaimingasis žydelis.

Aš apsigyvenau Londone. Veliju visokio labo amerikiečiams, dirbantiems ant lietuviszkos dirvos. J. J.

Politiszkos žinios.

Amerika. Ant Pilipinų salų sziose dienose nieko ypatingo neatsitiko. Vyriausias gen. McArthur vėl iszleido proklamaciją, kurioje gąsdina pilipniečius baudomis už susinesimą su kovojančiais už liuosybę broliais. — Vadovai autonomistų partijos iszdirbo plianą perkeitimo Pilipinų salų į Suv. Valstijų teritoriją. Jie reikalauja savo senato ir savo pasiuntinių Buto, o szejp surėdyme szalies jie priimtų valstijų įstatymus. Prezidentas paskiria Pilipinams generol-gubernatorių, kurs turėtu tiesą sustabdymo nuotarmių senato ir pasiuntinių buto. Pilipinų kongresas turėtu tiesą siųsti į Suv. Valstijų kongresą 5 pasiuntinius. Vis-gi matyt, kad Pilipinų žmonės nori gerumu susitaikyti su valdzia.

Pietinė Aprika. Transvaalio ir Oranijos burams ne nuo seniai vėl pradėjo gerai sektis jų kovoje su anglais; kaip jau buvome pranesę, burai pergalejo prieszus dviejose vietose, vienur paimdami nelaisvėn 19 apicierių ir 555 kareivius (isz jų 316 kar. burai paleido), kitur 120 kareivių. Dabar paskutines žinios pranesza, jog ties miestu Kruegersdorp, 18 Gruodžio isz ryto, isztiko smarki kova tarpe anglų po gen. Clements ir burų po gen. Delarey; kaip muszis užsibaigė — dar žinių nėra. Anglų gen. Knox, kurs, turėdamas daug skaitlingesnę kariumenę, buvo apsupęs nedidelį burų pulką po vadovyste gen. De Wet, bet tasai persimuszė per anglų eiles ir pabėgo. Szejp susimuszimų mažesnių atsitiko keletas.

Burai skaitliuje 3000 vyrų, įsiveržė į Kapo-kolionijos rubežių dviejose vietose ir grumdzia visam tam krasztui; tas burų įsiveržimas, kurs parodo, jog burai turi daug platesnius ir svarbesnius užmanymus negu norėjo dingot jų prieszai o ir draugai, jog budą vedimo karės burai anaipol neketina suvesti į guerillasų (naminius partizantiszkus) pasistengimus, — padarė labai didelį įspudį tarp anglų ir pakėlė tarp jų nemažą nusiminimą, ko neslepia patys angliszki laikraszcziai. Dar didesnį neramumą įvarė anglams ta buitį, jog vietiniai Kaplando gyventojai olandiszkos kilmės rengiasi sukilti priesz valdzia ir stoti burų eilėna. Į Kaplenelą valdzia nusiuntė isz Kapsztadto 1000 kareivių, o paczioj Anglijoj, Aldershot'e, sparcziai rengia naujus pulkus į karvietę. Kaip nelaimingą su burais atsitikimą turime užžymėti tai, kad komendantas Haasbroeck, norėdams persimuszt per anglų apsuptą Springkants Nek, tapo atmusztas ir nustojo prietam 40 kareivių. — Teip tai eina dalykai tolymoje ka-

rės szalyje. O Europoje burų prezidentas Kruegeris lankosi pas valdonus be jokių pasekmių; jis, regisi, nieko nē nelaimės, nēs dabar jam pasiliko viena tik viltis ant Maskolijos caro arba ant Turkijos sultono.

Rytinė Azija. Vieszpatyszių pasiuntiniai sutarimo rasz-tų dar nesuvedė į davadą, per ką nieko tikro apie dalykų padėjimą Kinuose negalima pasakyti. Anglijos pasiuntinys jau gavo įsakymus nuo savo valdzios isz Londono, bet jų vieszai dar nepagarsino. Kada vieszpatystės tokiu budu gužinėja, judėjimas tarp kiniezių nesiliauja. Vokietijos vyriausis vadovas grovas Waldersee pranesza, jog stipri kiniezių kariumenė po vadovyste gen. Ma yra pasirodzius sziauriniam kraszte provincijos Shusi, teipgi kiti kiniezių pulkai į pietus nuo Chang-Chang. Gr. Waldersee pasitiki, jog tik pasidėkavojant szaltai žiemai galima nelaukti nuo kiniezių užpuolimo; bet-gi visas artymas szalis pridera užlaikyti didelėj sargyboj, apstaczius jas europėnų pulkais. Nekurie angliszki ir vokiszki laikraszcziiai talpina žinias, jog isz pusės kiniezių galima tikėtis daugel vietose sukylimo.

Maskolija. Caras ant tiek jau pasveiko, jog galėjo priimti su reikalais ministrus. — Finų laikraszcziiai „Tidning“ ir „Isanmaan“, kaipo prieszingi valdziai, tapo uždrausti; ke-liems kitiems laikraszcziams, dėl tos pat priezasties, užgintas iszpardavimas ant 4 mėnesių. Daugelyje Maskolijos szalių, tarp tų Lenkijoj, Volinijoj ir Padalijoj, javai pereitą vasarą blogai užderėjo, teip jog reiks tikėtis didelio nedatekliaus grudų maistui.

Roma. Popiezius guodžiasi ant Italijos valdzios, kuri jam

suriszusi rankas ir atėmusi svietiszką valdžią. „Paniekai — szaukia popiezius — kad vietininkas Kristaus ant žemės neteko patvaldytės ir nepriegulmystės, kokią turėjo per tiek amzių. — Pakelkime todėl isz naujo balsą — szaukia popiezius į katalikus — prieszais skriaudas bažnyczios ir parodykime, kad valdzia (svietiszka) nei kiek negalėtu aprubežiuoti popižiaus nepriegulmybę“. Kad popiezius trokszta igijimo svietiszkos valdzios matyt isz to, kad meldėsi už caro sveikatą, per kurio si-daravimą buk apturėjusi katalikiszka bažnyczia daugelį geradejysezių. Lietuviams be rods caro geradejystės gerai pažystamos: jie negauna kuni-gų į parapijas, jiems užginta taisyti ir statyti bažnyczias, o už norėjimą pasimelsti savo kalboje isz knygos tik isztrėmimas laukia. Ar nepuikios tai geradarystės? Popiezius meldėsi ir pagyrė carą dėlto, kad su jo pagelba tikisi atgauti senąją despotiszką valdžią, kur vėl galėtu netikius ant stirtų deginti. Popiezius savo aplinkrasztyje isz Lapkriczio mėn. guodžiasi, kad žmonės atszalę tikėjime, neap-kenczia įstatymų ir valdzių, teip dvasiszkų kaipo ir svietiszkų.

Dalis darbu.

Lebanon, Pa. 200 formų taisytojų sustraikavo, reikalaudami pakėlimo algų nuo \$3,00 ant \$3,50 už toną.

Houghton, Mich. Tamarack vario kasyklose, nuo pavirsziaus per 4700 pėdų gilume tapo surasti turtingi vario guoliai, kurių vertybė sprendziama ant \$10,000,900.

Topeha, Kansas. Santa Fe gelžkelio telegrafistų straikas jau pasibaigė.

Wilkes Barre, Pa. Czion sustraikavo pietinėje dalyje miesto kasyklų vaikai,

reikalaudami užmokeszcio už nuvogtą darbą. Vaikai dirbo 10 valandų, o užmokestį gavo tik už 7 valandas. Isz simpatijos sustraikavo vaikai ir Ashley, Pa. kasyklų, prigulinczių tai pacziai kompanijai.

Pittsburg, Pa. Inžinierių straikas aplinkinėse kasyklose pasibaigė. Kompanijos apsiėmė pakelti algą ir priimti visus straikierius atgal prie darbo, bet nepasiraszė ant kontraktų dėl algos ant tolesnio laiko.

Shamokin, Pa. Kalnakasių straikas Natalie kasyklose pasibaigė ir 1200 darbininkų pradėjo dirbti. Kompanija pakėlė 10% reikalaujamas algas. Bet straikas turės atsinaujinti, nes kompanija nepaszalino neunijonistų ir tiejie nenor prie unijos prigulėti. — Kasyklose Lost Spring nupuolė 3 karai su anglimis į szliopą, kur suardė tulas įtaisas. 500 darbininkų tur szvest kol pataisys.

Miners Mills, Pa. Czion užsidedė Pine Ridge ir Laurel Run kasyklos, dėlko turėjo sustoti dirbę visi darbininkai.

Edwardsville, Pa. Straikas kasyklose Kingston Coal Co. pasibaigė bene, nes kompanija ketanti nereikalauti toliaus per kaupinų karų.

Bernice, Pa. Scrantono kapitalistai szioje apie linkėje nupirko keletą szimtų akry anglių ir keta veikiausiai parengti kasyklas, kur ke-liolika szimtų darbininkų gaus darbą.

Carnegie, Pa. Sudėgė didelė dirbtuvė ukiszkų įrankių, kaipo tai žagrių, akėzių ir tt. Visi darbininkai liko be darbo.

Calumet, Mich. Kompanija Calumet & Hecla pažadėjo nuo naujo meto pakelti algas dėl savo 4000 darbininkų ant 2½%.

Arnold City, Pa. Szioje apielinkėje darbai ang-

liakasyklose eina silpnai; dirba vos 2-3 dienas per sanvaitę. Dėlto nieks tegul nekeliauja czion darbo jieszkoti.

Loyalhanna, Pa. Straikas vietinėse kasyklose tęsiasi tolyn; kompanijos vieton straikierių parsigabeno murinus, kuriuos straikieriai pusėtinai apkulė. — Kasyklos Loyalhanna Coale Coke Co. turėjo perstoti dirbę, nes sugedo pumpos ir vanduo užsėmė daugelį vietų, kad negalima pereiti.

Newburg, Pa. Geležies liejinczia Empire pradėjo dirbti ir daugelis darbininkų gavo darbą.

New Castle, Pa. Liejinczioje Shenango, nuo metų stovėjus, vėl pradėjo dirbti.

Isz Amerikos.

Pardavė paczia
už \$200.

La Port, Ind. Mary Albertson apskundė į sudą savo vyrą, reikalaujama nuo jo atsis-kyrimo, kadangi tasai ją pardavė savo prieteliui už \$2,00. Dėl pardavimo moteriszkę ne-pyksta, tiktai už prekę, kuri jai pasirodė per maža.

10 dienų kalėjimo
už buczkį.

Toledo, Ohio, tulas Davenport ant gatvės pasigavęs syrietę, pardavojanczia vaisius, meilingai pabucziauvo, už ką toji paszaukusi policijantą, meilingąjį žmogelį suareszta-vojo, už ką sudzia drąsuolį nusudijo ant 10 dienų kalėjimo.

Vilkai užpuolė
ant laidotuvių.

Mieste Rosean, Minn. laidojant kunelį Ilansonų dukters, vilkai užpuolė žmones ant kapinių. Leidžiant grabelį į duobę isz tankumynų apie kapines isz trijų pusių iszszoko iszalkę vilkai ir rengėsi užpult ant žmonių. Pirm viso ko vilkai sutupė ant žemės atokume 50 pėdų ir staugė, paskui isz lėto pradėjo artintis prie žmo-

nių. Tame viens isz didžiausių vilkų puolėsi ant žmonių ir įkando į koją tulam Aleksandriui Johnson. Tai buvo ženklų kitiems iszalkusiems žvėrimis ir visi urmu puolėsi ant žmonių. Žmonės gynėsi kaip galėjo ir kuomi kas turėjo, bet daugelis tapo apdraskyti, kol galiausiai pasisekė vilkus nuvyti. Prie nubaidymo vilkų daugiausiai prisidėjo ant greito sukurta ugnis.

Apiplėszė trukį.

Ties miestu New Orleans, La., plėszikai sulaikė trukį ir dinamitu suplaiszė paczto ir ekspreso vagoną ir pasiėmė, kas tiksliai buvo vertesnio. Konduktorius Kennebren, kuris nenorėjo klausyti jų, tapo mirtinai paszautas. Gavusi žinią policija veikiausiai iszsiuntė daugelį policijantų ir detektivų, kurie suaresztavojo szeszias ypatas nužiurėtas už dalyvavimą iszplėszime trukio.

Nelaimė

per laidotuves.

Mieste Doylestown, Pa. per laidotuves namuose Wilmero Warthingtono įlužo grindys viename ruime ir daugiausiai kaip szesziosdeszimtytis ypatų supuolė į sklepa. Dvylika susižeidė ir gana pavojingai, o apart to pakilo namuose ugnis, kurią vienok pasisekė užgesyti.

Policmonas vagis.

New Yorke tapo suaresztavotas polycmonas Thomas F. Kiernan, kadangi tula Mrs Frances Connors pasiskundė, kad jam bestovint szale jos, isz jos kieszieniaus isznykusi masznelė su pinigais. Tai buvo tuloje krautuvėje ir jis buvo apsirėdęs civilizskomis drapanomis. Kad jį suaresztavojo policijantas tos krautuvės, jis teisinosi nieko nežinąs ir kad budamas policmonu, turėdamas gerą algą ir taip puikiai gyvendamas nereikalaujās vogti, bet vis gi tapo į policijos sudą nugabentas. Policijos virszininkai sako, kad jie

gelbėse savo tarnui isz to ergelio gerai iszeiti.

Svetimi beprocziai.

New York'o valstijos beprotnamių inspektorius padavė raportą į Washingtoną, kuriame pranesza, kad N. Y. valstijos beprotnamiuose yra pusė beproczijų svetimszalių, kurie rodos tyczioms yra atsiųsti isz Europos ir padaro kasztų per metus ant \$1,000,000. Inspektorius praszo pagalbos priesz Europos beproczius. Greitai gal buti, kad Washingtono valdzios nutars tokius iszgabenti atgal.

Ir kompanijos turės mokėti mokesczius.

Legisliaturoje (įstatymdavystėje) valstijos Michigan tapo iszleistas įstatymas, pagal kurį turės mokėti mokesczius ir kompanijos geležinkelių, telegrafų ir telefonų. Už tą įstatymą ėjo ginczas legisliaturoje per visą sanvaite, bet galiausiai tapo priimtas, kompanijos vienok pasitiki, kad jis taps atmetas senate.

Beproczio darbas.

Ogdensburg'o, N. Y. beprotnamyje vienas beprotis už puolė sargą ir su peiliu supjaustė tam visą gymį. Tik atėjus daugiausiai sargų, pasisekė beprotį apgalėti. Beprotis ant galo pasakė, kad jis esąs nuo Dievo siųstas tąjį sargą pabausti. — Beprotis mat dėl maldingumo isz proto iszėjo.

Daktarų pabrika.

Chicagoje tapo sudo nubaustas „Daktaras“ James Armstrong prezidentas „Independent Medical College“ ant metų kalėjimo ir \$500,00 baudos už pardavinėjimą daktariszkų diplomų, isz ko jis szauiniai pralobo. Jis už diplomus ėmė po tiek, po kiek gavo nuo norinczio be mokiniamsi pastoti daktaru.

Plėszikai sergėkitės.

Kongresas Washingtono nutarė nubausti trukių plėszikus, kurie apiplėszia keleivius, pacztą ir ekspreso siuntinius.

Už apiplėszimą trukių dabar plėszikai, jei tik kokį pagaus, bus nubaudžiami nuo 20 iki 40 metų; sužeidus ir užmuszus ką — myriu bus bausti.

Nelaimės.

Ashland, Ky. susimuszė du strytkariai, kur 8 žmonės mirtinai apkulti tapo, o 6 lengviaus.

Beaver Falls, Pa. vienuose namuose sutruko gazo dudos ir tojo prisirinkus namuose užsidegė. Treji namai sugriauti tapo ir 7 žmonės sužeisti.

Apie skaitymo naudą.

Kas per nauda isz skaitymo? girdėjau žmones nekartą sanprotaujant. Sztai priezastis szio pieszinėlio.

Pirmiausiai, skaitymas yra, teip sakant, vartai, kurie veda prie gausaus szaltinio pažinties ir szviesos.

Skaitymas yra proto gimnastika, kuri lavina ir tobulina mūsų iszmintį, atveda prie iszmanymo apie dorą, tiesą, grožį ir prakilaumą, pratina prie visko, kas gera, augszta ir dailu.

Skaitydami, mes tartum stebuklingam zerkole, iszvyvystame veikalus žilos senovės, kilimą bei puolį tautų, augimą ir nykimą žmonijos draugijų; skaitant, apsipažystame su bėgancziais reikalais ir atsitikimais visoje placzioje pasaulėje, teip gi matome ir galime apsvarstyti tikrasias priezastis, vedanczias į draugiszką pasikėlimą, iszsitobulinimą.

Knygas, kaip lygiai laikraszczius, pigiai ir lengvai turėti — yra neiszpasakytai didi dovana mūsų gadynės. Skaitymas daro mus iszzingesniais ir doresniais, pamokina pasielgimo, suramina nelaimėje, su knygomis praleidžiamė ramiai ir naudingai atliekamą laiką; pasilinksminimas, jose gautas, yra pigesnis už visokį kitą. Knygos yra isztikimi ir mieli draugai, geriausi mūsų

patarėjai, kurie neapleidžia mus nė varge, nė palaimoj.

Knygose atitinkam daug naudingų ir linksimų raszinėlių, kuriuos apkalbant su draugais, rasime nekaltą budą apsisaugoti nuo bereikalingų vaidų, tuszczių ir paikų kalbės.

Laikrasztis yra perzvalga apskritos pasaulės, jos karių ir polytikos, pramonės, prekystės, valdzių ir draugijų darbų, visuomeniszkų permainų, tautų pasikėlimo ir jų nu puolimo.

Anot Wm. Adams'o, laikrasztis yra sumazinta pasaulė; per jį didžiausių teleskopų patyrimai atsispindi į skaitytojų akis, kaip lyginai ir visi atsitikimai kitų szalių nuo sziaurinio iki pietinio zemgalio. Sztai tu savo kambaryj, nekeldams isz vietos, isztiesi ant stalo žinių pilną laksztą ir skubiai žiuri, ką laikas yra pagaminęs tavo nusistebėjusioms akims. O tas laksztas gali daug pasakyti. Jeigu mūsų dabarnyksztis svietas su visukuom pranyktų be jokio ženklų, tai po tukstanczių metų, žmogus, turėdamas tik *vienos dienos* laikrasztį „Times“, iszteinantį Londone, galėtų pilnai susekti visą mūsų szių dienų gyvenimą, budą, mokslą, pramonę, žodžiu visą dabarnykszczią civilizaciją ir kulturą.

Laikrasztyje visas svietas mirga priesz tavę; sztai susikalbėjimas visų dalių pasaulės, laivų judėsiai, oro atmainos, kariumenės traukimas ir apsistojimas, kovos giminių svieto, karalių puotos ir vargdienių žuvimas, žodžiu sakant, visos pastangos oro, vandens ir žemės nesza savo skirtas žines tam mažam popieros lakszteleiui, kurį vartai rankoje.

Humphrey sako, kad lyginai kaip kunas isz kudikystės į jaunystę, teip ir protas, pradžioje silpnas, auga su kunu ir tobulinasi augant dvasės spēkoms.

Visi lygus gimę, visi tur mokintis; nė vienas negimė Newtonu arba kitokiu izminingu galvocziū; visi pradeda mokintis nuo mažų daiktų ir žingsnis po žingsnio visi vienu keliu žengia prie galutinio izsitobulinimo.

Tai-gi ar verta skaityti?

Dr. J. T. Želviene.

Isz lietuviszku dirvu Amerikoje

Newark, N. J. Paskutiniam laike jau ne vienoje vietoje susitverė lietuviszkos dainininkų draugystės, kurios nemažai gero atliko savo uždavime. Tiesą sakius, mūsų tauta yra nuo senovės pagarsėjus kaip dainų tauta, ką reiszkia ir szitie žodziai: „dainų tauta esi — dainuosim tad visi“. Bet dainavimas be balsų sutarimo jau pergyveno savo laiką, dėlto lietuviai vienydamies į draugystes, tobulinasi sutartiniam dainavime. Tarp kitų, mūsų „Newark'o Dainininkų Draugystė D-ro V. Kudirkos“, bėgyje vienų metų savo gyvatos (nuo 9 Gruodžio 1899 iki 9 Gruodžio 1900 m.), atlaikė net 75 repeticijas, o deszimtyje yvairių balių ėmė vieszą dalyvumą. Taigi, isz dėsties metinių sukaktuvių draugystės gyvavimo, rengiame koncertą ir balių ant 5 d. Sausio ateinanczių metų. Ketiname kuoiszkilmingiaus apvaiszczioti tą dieną; kaip toli mes nužengėme savo iszsilavinime, tegul nuspręs tautiečiai, atsilankydami ant augszcziaus minėtos szventės.

Vienas isz dainininkų.

Lawrence, Mass. Nors gana tamsios ukanos dar karoja ant mūsų tautiszkos arenos ir abelnai ant socialistiszkos dirvos, tacziaus nors pamažu, palengva pradeda blaivyti, pasirodo kartais ir saulės spinduliai, kurie dziugina szirdį, stiprina lukestį, kad kartą užtekės saulė laimės.

Gruodžio 4 d. atsilankė mūsų mieste Dr. J. Szliupas su prakalboms, kurios mūsų tautieciams buvo virszui minėtu saulės spinduliu. Po iszke-liavimo Dr. Szliupo, 8 Gruodžio atvyko kun. Gričius su atleidimu nuodėmių tiems, kurie klausė Szliupo prakalbų ir visą savo pamokslą paszventė vien tik Szliupui. Jeigu ne Szliupas, nebut buvę apie ką sakt pamokslo. Už vis labiaus baudė moteris ir merginas, kurios buvo ant prakalbų. Per iszpažintį patyręs, kuris buvo ant prakalbų, tokiam uždavė medegiszką metavonę, po 10 ir 20 ct. ir tokiu budu nuo „grieszninkų“ surinko \$8,40. Mano deszimtuks ir tame skaitliuje priskaitytas. Tyczia pasakiau Gričiui, kad buvau ant prakalbų, norėdams patirti kaip baus už tai ir pridėjau deszimtuką. Man rodos, kad toliaus kuniagai už visokias nuodėmes uždės medegiszkas bausmes, nes isz poterių jug nēr jokios naudos, o doleris yra doleris. Per iszpažintį kun. Gričius kiekvienam, sykiu ir man, kietai užgynė skaityti „Lietuvą“, „Vienybę“ ir „Ateitį“, nes tuos 3 laikraszczius esą szv. tėvas atmetė nuo bažnyczios ir vietoje jų, rodyjo skaityti „Saulę“ kaipo tikrai katalikiszką gazetą — kas tur protą, tegul iszmano. *Kurėjas.*

Binghamton, N. Y. Mūsų miestelis guli labai puikioje vietoje tarpe dviejų upių — Susquehannos ir Chenango, iszrodo visai gražiai ir gali pasigirti savo szvarumu; dirbtuvių nė anglekasyklų mūsų apygardoj nėra, tik netolymam miestelyj, vardu Lestershire, kuriėje dirba į 2000 darbininkų, tarp tų ir beveik visi, gyvenantieji ten, lietuviai. Mūsų miestas skaito į 45 tukst. gyventojų; mūsų broliai atsilrado czia nuo 1893 m. ir da-

bar skaitome apsigyvenusių lietuvių 40 pavienių ir du su szeimynoms; kone visi jie yra atvykę tiesiok isz Lietuvos. Skaitanczių laikraszczius ir tokių, kurie rupintųsi apie lietuystės reikalus, pas mus dar tuotarpu buvo nedaug, vienok, man užmanius įkurti kuopą „Tėvynės Mylėtojų Dr.“, tuoj pristoją prie to su pagirtinu noru 12 draugų, kurių suraszą paduodu žemiaus. Į vyresnybę iszrinko: pirmsėdziu — Stanislovą Bardzevicių, rasztininku — Mykolą Juszką ir kasierium — Mat. Dauknį.

Mieli broliai stokim į darbą, tverkime visur isz vieno kuopas „Tėv. Myl. Dr.“, kurios užduotės yra teip augsztos: platinti tarp mūsų dorą, mokslą ir supratimą! Tik vienydamies ir isz draugės dirbdami, mes geriausiai atsiuksim ko troksztam, greicziausiai apginsim savo brangią liet. kalbą. Tautiečiai! Tverkite naujas kuopas „T. M. D.“, o kur jau yra, visi prisiraszykite prie jos; 60 centų ant metų mokesties — dėl kiekvieno nekiek atstoja, o naudą rasime neiszsejiamą. Skaitykim gerus rasztus ir laikraszczius, tai praszmums akys, įstengsime tada greicziaus atškirti gerą nuo blogo, nesiduosim svetimtaucziams vadziot savę už nosų ir visaip mus pravardziuoti, bet pasididziudami galėsime jus numalszinti, sakydami: „sztai kokios mūsų draugystės, sztai koki laikraszcziai, knygos ir sztai kokis apszvietimas!“ Visi į darbą! visi szelpkime tautos reikalus! *S. Bardzevicia.*

Waterbury, Conn. Gruodžio 14 d. buvo metinis susirinkimas kuopos T. M. D., kur prisiraszė keletas naujų sanarių ir senieji užsimokėjo metinę, teip-gi tapo iszdalintos knygutės „Vanduo“. Atsiskius kuopos pirmsėdziui ir rasztininkui, jų vieton tapo

iszrinkti nauji.

Svarbesni kuodos nutarimai yra szie: Siuntinėjimas kuopoms knygų kad butu apmokėtas isz centr. kasos ir užmanyta, kad duoti spaudon rasztą „Baudziava Lietuvoje“.

Kuopos rasztininkas.

Westville, Ill. Gruodžio 16 d. buvo susirinkimas kuopos T. M. D. kur tapo nutarta, kad už prisiuntimą knygų kuopos užsimokėtų. Sanariams tapo parduota 21 knygelė „Kuomi žmonės gyvena“ po 5 ct. Vienas sanarys užsimokėjo 30 ct. Viso susidėjo \$1,35 ct. ką nusiusim centr. kason po naujų metų. Virszininku tapo iszrinktas Jonas Kirvelevicia, rasztininku A. Apanaitis.

Tuli sanariai užmeta buvusiems kuopos virszininkams už nesuszaukimą susirinkimų. Tągi dabar laiku apgarsinu, kad mūsų kuopos T. M. D. susirinkimas bus nedėlioje 13 Sausio, 1901 m. ant paprastos salės pirmą val. po pietų. Dėlto ant tos dienos yra užkviecziami visi lietuviai ir lietuvaitez susirinkti ir prisiraszyti. Senieji sanariai yra užkviecziami prie užsimokėjimo metinės. Centr. knygius nuo dabar teiks iszsiųsti mūsų kuopai knygas ant szio adreso:

A. A. Apanaitis

P. O. Box 169 Westville, Ill.

N. 33 T. M. D. kuopa Torrington, Conn. naujai prisira.:
 1044 Pr. Vokietaitis -60
 1045 Pet. Grigaliunas -60
 1046 S. Gylys -60
 1047 Jur. Bajerczius -60
 1048 Mot. Vokietaitis -60
 1049 Jieva Geguzienė -60
 1050 M. Jutinskas -60
 1051 A. Vokietaitis -60
 1052 S. Radauckas -60
 1053 P. Jaruszevicia -60
 1054 K. Kirszenas -60
 1055 J. Bakanavicia -60
 N. 34 T. M. D. kuop. E. St. Louis, Ill. nauji prisiraszė:
 1056 Ant. Eiczas -60

- 1057 Jon. Baltrusaitis -60
 1058 Kaz. Rauba -60
 N. 16 T. M. D. kuopa Gilberton, Pa. naujai prisiraszė:
 1059 A. Ragazinskas -60
 1060 L. Katilius -60
 1061 B. Ragazinskas -60
 1062 A. Noreika -60
 1063 J. Tumosa -60
 1064 J. Banislauckas -60
 1065 T. Kiguolis -60
 1066 J. Buragas -60
 1067 A. Ambrzevicia -60
 N. 35 T. M. D. kuop. Binghamton, N. Y. nauj. susitvėr.
 1068 S. Bardzevicia -60
 1069 M. Juszka -60
 1070 K. Kulbis -60
 1071 J. Vasiliauckas -60
 1072 K. Rauba -60
 1073 J. Tankunas -60
 1074 J. Žiburis -60
 1075 M. Žilis -60
 1076 P. Juszka -60
 1077 J. Bardzevicia -60
 1078 A. Kaminskas -60
 1079 M. Dauknys -60
 1080 P. Urbaitis -60

Rhineland, Wis.

A. Ilgunas.

Reikale susivienijimo skriaudžiamu tautu.

Kaip jau buvo „Vienybėje“ minėta, tapo pakeltas užmanymas įkurti naują laikraštį angliszkoje, kalboje, kuris apsvarstytų ir gintų reikalus mažesniųjų suspaustų tautų: lietuvių, lenkų, rusinų ir slovakių. Nėra reikalo išguldinėti neabejotiną svarbumą to užmanymo. Didėsės tautos, palaimintos savo kaip politiszkoje teip ir ukėsiszkoje liuosybeje, besinaudodamos pilnai visomis apszvietimo ir civilizacijos dovanomis, neturi numanymo apie skaitliumi menkas tautas, netekusias politiszkos savistovystės; jos nežino ir įsitėmyti negali, kokias skriaudas ir netėisybes kenzia patekusios po svetima valdžia mažosios tautos. Žinoma, tos skriaudos paeina ne nuo vyriausios vieszpatystėje tautos,

bet nuo valdonų ir jų valdžios. Rusijoje vienaip gali skūstis ant prispaudimų terioniszko valdymo kaip lietuviai, teip ir patys rusai, kurių varde įsivyravo ta terionija. Taigi didei svarbu ir butinai reikalinga yra, idant spaudžiamųjų skundai galėtų pasiekti kuoplačiausius ir yvairiausius sluogsnius visų civilizuotų tautų. Tegul bent svietas žino visą teisybę, o tada mes gal rasime užtarimą ir paciziose vieszpataujancziose tautose.

Tą gi galime atsiekti keliu išleidimo virszuje minėto organo; kaip gali numanyti iš atsiliepinų lenkiszkių, rusiniszkių ir slovakiszių laikraszezių, užmanymas tapo karsztai priimtas iš pusės inteligencijos tų tautų. Lietuviszki laikraszeziai su nemenkesne simpatija sutiko tą klaušimą. Taigi pasilieka, pritarus visuomenėi, apsvarstyti kelius įvykdinimui to užmanymo. Lenkų „Zgoda“, num. 50, teisingai iszranda, kad reiktų pirmvisoko suvadinti delegatus nuo kiekvienos tautos, kurie aptartų tą dalyką iš visų pusių; kaipo vietą susirinkimo ji nurodo Pittsburg'ą, Pa. Pilnai pritardami szitam užmanymui ir pavesdami artymesnį apsvarstymą reikalo delegatams, mes turime, vienok, iš virszaus priminti, jog iš mūsų pusės prisidėjimas turės apsireikzti iszsirinkime redaktoriaus lietuviszkamjam laikraszezio skyriui ir parupinimas iszleidimo kasztų. Ant kiek mes neabejojame, jogiai tarpe mūsų vietinės ir europiszkes inteligencijos atsiras nevien redaktorius, bet ir skaitlingi sandarbininkai, ant tiek teippat tikimės, jogiai medegiszka paszelpa taps suteikta nuo mūsų visuomenės.

Gailimes po laiko.

Tankiai girdėti apgailistavimai daktaro V. Kudirkos, ku-

ris paszventės savo gyvastį sunkiems vargams ir be atsilsio darbai ant tėvynės labo, jaunuose dar metuose atsiskyrė su sziuom svietu. Geri tautiečiai, atmindami jo darbus, pasiryžo paakauti po kiek isztekdami, ant pastatymo jam paminklo arba ant iszleidimo visų jo rasztų ir bijograpijos. Tas užmanymas yra, be abejonės, pagirtinas, bet ar nebutų buvę geriaus, jeigu mes butumėm gailėjęsi velionio dar gyvu esant? jo vargai butų buvę palengvinti ir rasi amžius paigintas; gal but, dar ne vieną puikų straipsnį, ne vieną įkvėptą eilutę butumėme susilaukę iš jo darbių rankų. Bet... „skatikus, ką, rasi, but iszganę kuną, mes dėl duszios velyt numetam“....

Paėmus ir tebgvyuojanczius mūsų rasztininkus: mums, paprastiems skaitytojams, tenka daugkart gėrėtis taja ar anaja knyga, su pilnu pasimėgimu perskaityti vieną-kitą rasztą laikrasztyje. Bet ar kiekviens numano, koku sunkum keliu tie rasztai ateina į svietą? Isz raszymo pelno niekas neturi, per tai kiekviens isz raszytojų pildo savo ypatingą darbą, pelnydamas juom duoną, ir tik szventdieniais arba naktimis, kad ir nuvargęs nuo dienos triuso, nutraukia nuo miego ir atsilsio keletą adynų, idant atlikti darbą dėl tautos ir tėvynės. Broliams gi vargstantiems po Rusijos jungu, toks darbas sujungtas yra su nemenku pavojum: jie gali dirbti tik slapstydami, naktimis, užsidarę duris ir užsitėsę langus; kas valanda jie turi drėbėti už savo likimą, nes nieks negali įspėti dienos nė valandos, kada užpuls ant jų krėtikų ganja. O vienok, jie neįieszko už tai medegiszko atlyginimo. Bet mes patys turime laikyti už szventą savo pareigą visokiais budais szelpti raszytojus, iszperkanti jų rasztus ir platinanti juos tarp

kitų. Tada, apart doriszko užganėdinimo, kuri rasztininkai turėtų regėdami platinantės jų veikalams, jie galėtų turėti ir szventai užpelnytą medegiszką naudą. Laikas bėga, o mes snaudziame; ateis valanda, kada mes teip pat gailistausim kitų, kaip sziantdien gailistausjam d-ro Kudirkos. Bet bus per vėlu. O pasilikę be vadovų, ką beveiksime?

J. D. Szesztokas.

Newark, N. J.

KARĖ.

(Isz prancuziszkos kalbos surinko ir perguldė S. Mal...kis.)

Užpuolis.

... Dvi kompanijos, zuavų¹⁾ ir turkosų¹⁾ po vadovyste batalijono virszininko buvo paskirtos dėl szio pavojingo užpuolio. Nuodalis spahis'ų¹⁾ lydėjo juos. Zuavai pasimatuodami ant senesnio amžiaus jų kapitono szaktinai szaukė garbės eiti pirmutiniais.

Szitie sprandalauziai, kurie yra tikrais karžygiais, veržėsi myriop su laukiniu narsumu.

Skubriai sutaisytos kopėczios tapė pristatytos prie uolos kuomet jų jų saperai²⁾ kirtotrepus kad palengvinti kitiems užkopimą, jie szoko prie užpuolio. Pirmutinieji krito. Pasislėpę už akmenų, Kablyai³⁾ szaudė juos ant vietos. Tas buvo zinoma isz anksto, bet tas pagimdė tą pasiutimą kurs daro stebuklus.

Du saperu su pagelba buomo bandė pralausztis sieną. Jie krito ant vietos. Kiti užstojų vietą ir padaugino kruvą lavonų didelę ir be to.

Užpuolikų padukimas pasiekia cziukurą: jie padeda viens kitam rankoms, kojoms, nagais; ant galo viens akmuo iszsiverczia, paskui antras...

Skylė pramuszta. Jaunas pusleitenantas szoko su revolveriu rankoj' į vidų. Jo nematyta gyvu daugiau, bet visa

kompanija įėjo.

Tai buvo kraujo orgija⁴⁾. Zuavai pradėjo uliavoti. Tamsa didino baisingumą pjuvynės.

Nežinė dengė smugius. Jie cziupinėjo viens kitą tamsu-
moj', griebė už gerklės, už galvos, už sąnarių ir žudė. Trimitorius (triborius) turėjo nukąstus tris pirsztus Kabylio dantimis. Kapralas⁵⁾ išžėjo su akia kabanczia ant jo apdraskyto skruosto. Dantys ir nagai darbavosi lygiai kaip jata-ganai⁶⁾ ir durtuvai.

Keli szuviai sugriaudė szitoj' lindyneje tarp staugimų, kurie nebuvo panėszus ant jokio balso paprastai girdžiamo tarpe žmonių. Laikas nuo laiko girdėjom riksmą asztresnį ir sziorpesnį, baisus rėksmas moterių umai pertraukė viską.

Mes stovėjom žemiaus, pabalę, klausydami, su kardais maksztise, kaip liudininkai pavydus ir nenaudingi. Įnirtimas yr' limpantis ir kraujas tur grauziančius užsidegimus. Žmogus kurs mato žudymą, negal liktis nejausmingu. Didelėse musztynėse rezervos⁷⁾ kariauna szaukiasi į kovą dideliu balsu; jie dega noru veržtis į ugnį ir žudyti kaip kiti.

Szauliai szoko ant sienos. Jie turėjo vienok nukopti atgal. Ten, augszcziau, buvo troszku ir nebuvo galima nieko daryti. Balsai apsimalszino. Nebuvo girdėt daugiau greito kvėpavimo žudanczių, riksmas ir szuviai nustojo. Girdėjos lyg ilgas, kurtus sznabzdėjimas: balsai vadinosi ir pasizinojimo.

— „Szviesos! Szviesos!“

Buvo tai pirmas žodis girdėti iš vidaus.

Uždegta ten smalinius žibintuvus, kur prie liepsnos szviesos iszlikusieji galėjo matyti viens kitą.

Ak! Daug isz musiszkių gulėjo ant žemės, bet Kabylai — visi. Apnikti per daugybę,

jie kovojo iki galui, jaunieji ir senieji, ir krito gaudami smugius isz pryszakio.

Nekurie dar stovėjo-vaitojo. Durtuvo įdurimas apmalszino juos. Kam laikyti sužeistuosius? Kam pildyti mūsų ambuliansus⁸⁾ sužeistais? Ar mes neturim gana savųjų? Priegtam jie buvo teip sukaneveikti, kad jie but numirę kelias adynas paskui, ar po kelių metų isz bado ir vargo.

Nugalabinta juos per žmoniszku-
mą.

Tada pamatyta gilumoj' urvo nelemtą vaizdą.

Moters stovėjo ten, susigrudusios kruvoj', sukruvintos, apdraskytos, padukusios. Nekurios pasilenkusios ant lavonų, dengė galvas savo rankoms; bet dauguma staczios, ruszczios, grumojanczios!

Virszininkas, senas žudintojas, kurs iszmoko žmoniszku-
mo szitose ilgose karėse — nes tik rekrutai ir niekszai žudo be priezasties ir malonės — sakė:

— Saugokite moteris!

Nereikalingas prisakymas. Muszio užsidegime negalima daboti teip gerai. Kertama deszinėnlink ir kairėnlink, nežiurint visai kur smugiai puola, į vyrus ar į moteris; vis tiek, bus pažiurėta paskui. Priegtam buvo tamsu ir atneszus žiburius, buvo patėmyta kad kardai ir durtuvai paklydo ir pervėrė keles krutines jaunų merginų ir nevienos moteriszkes vidurius.

Viena isz jų su dviem vaikais už peczių ir su pisztalietu rankoj' dairėsi kaip padukusi. Kairėj' jos rankoje buvo kruvinas „flissa“⁹⁾, kurį ji spaudė prie savo krutinės ir žemiaus vienos nuogos kruties, matėsi didelė žaizda. Sumiszime ji darbavosi su peiliu ir gavo dėmę drąsiųjų ir dabar sugauta kaip vilkė viduj' urvo, sužeista ir dusaujanti, ji gynė savo mažuosius.

— Saugokitės moteriszkių!

— suszuko senas serzantas¹⁰⁾, kilnodams žiburį per porą žingsnių nuo jos, — sztai viena taisosi pasvilinti mums ustus. Mesk ginklus, keksze, ar asz perskrioiu tav pilvą!...

Ji nesuprato žodžių bet matė mojimą jo rankos ir skubriai pakėlus pisztalietą, paspaudė gaidį. Bet kraujas buvo suszlapinęs szuvį ir pisztalietas ne szovė.

Butų ją užmuszta, jei virszininkas ne but surikęs:

— Gana žudynių, nuginkluokit jas!

Jos davėsi nusiginkluoti ir apjieszkoti be prieszinimosi. Tada, tamsiuose užkampiuose, tarp szitų lavonų ir kraujo, tapo papildytos piktadėjystės be vardo — žarginimai.

Bjaurus darbai po smarkių veikalu.

Oras buvo nutroszkinantis. Parakas, dumai, asztrus kvapas dervos, žmonių prakaito maiszėsi su karsztais garais kraujo ir troszkinio gerkles stipriausiųjų.

Pradėta szaukti:

— Oro! oro! —

Tarytum panika¹¹⁾ apėmė visus ir pradėta veržtis prie iszeigos. Jie stumė viens kitą, muszėsi vertė žemyn sužeistuosius ir nekurie pargriuovė, nebeatsikėlė daugiau. Ant galo pusė žmonių nukopė žemyn, toliau atėjo eilė sužeistųjų, paskui moterių.

Kada-gi jos gynėsi nežinodamos ko nuo jų norėta, stumta jas szautuvais ir griudamos, susidaužydamos, persiversdamos ant negyvųjų ir jos atėjo

prie iszeigos.

Kruvinų, apdraskytų, pusnuogių, su jų skudureis „ganduros“¹²⁾ vos siekiancziais iki kelių, visos dalys kuno buvo regimos vyriszkiams, kurie stovėdami žemiau pakėlę galvas, dziaugėsi vaizdu.

Nekurios, jaunesnės, matydamos žemiaus tą gaują ir tuos žvilgsnius, dengdamosi savo strėnas atlaikoms sejonos, maldėsi ir verkė, atsisakydamos žengti žemyn...

Tada prasidėjo uliavimai ir juokai.

Bet tokių, kurios savo nusi-
minime galėjo rasti vietą gėdai buvo nedaug, — visos jaunų merginos, kurių nelaimė ne buvo teip baisi, kaip apsi-
vedusių ir motinų.

Szios paskutinės, paskendusios gelmėje savo nelaimės, rodė savo nuogumą priesz begėdiszkus žvilgsnius, ne mislydamos apie tai. Ką reiszkė jausmas gėdos po tiek sielvartų? Keliose adynose jos prastojo viską, kas tik gyvenime yr' skaitoma už vertą: tėvus ir sunus, brolius ir vyrus, tėvynę, giminę, namą. Ką reiszkė po to visko žvilgsniai kareivių girtų nuo kraujo, besidziaugianczijų jų kunais?

Dabar atėjo negyvųjų eilė.

Pradėta nuo musiszkių. Nuneszta juos žemyn ir 22 sykiu nelemta naszta nuslinko žemyn kopėdzioms. Bet kadangi laiko buvo mažai, anuosius numesta žemyn.

Jie krito prudan paraudonavusian nuo kraujo ir sukel-

1) Zuav'ai — pėstininkų pulka Turkis'ai — sudėti isz arabų samdininkų ir prancuzų aprėdyti pagal turkų madą. Spahis'ai... raiti kareiviai.

2) Sapėrai — kareiviai — kasikai, kelevedziai, amatninkai ir tt.

3) Kabylai — vietiniai gyventojai sziaurėje Aprikos — mohamedonų tikybos.

4) Orgija — paleistuvystė, paleistuvinga puota.

5) Kapralas — vyresnis kareivis — vadovas 20 - 25 kareivių.

6) Jataganas — ilgas peilis, pavidale dalgio.

7) Rezerva — isztekklis, iszteklinė kariauna kuri stovi užpakalyj' ir eina pagalbon kur reikalaujama.

8) Ambuliansas — ligonyczia kareivių.

9) Flissa — Arabų peilis.

10) Serzantas — kareivių vyresnis, augszcziau kapralo.

11) Panika — baimė, apimanti sykiu daugybę žmonių.

12) Gandura — sejonas, Arabų moteriszkių drabužis.

dami paraudusias vilnis. Styr-tas greit pervirszijo prudo ly-gumą. Tada su kiekvienu puolimu girdėjosi kurtus trenksnys kaip muszamojo jauccio. Rankos nekurių kil-nojosi į abi puses tarytum gy-vųjų ir sustingęs kunas judėjo ir drebėjo ant szermeninės kruvos.

Moteriskės tą matė; jos plė-szė nagais savo įdubusius skruostus, leido kymius verksz-lenimus.

Reikėjo ir jas iszvesti pirm darbas tapė pabaigtas ir mes pavareme jas prieszakyje mu-sų.

Hector France
(L'homme quistue I partie ch. XLV).

Naujos knygos.

Kalbomokslis lietuviszkos kalbos. Iszduotas per L. L. Tilžėje. Spauda E. Jago masto. Puslapių 84. Szitas kal-bomokslis, iszleistas pirm kelių metų su nemenkoms isz pusės nepažystamo autoriaus pre-tensijomis, likosi beveik neuž-tėmytas kaip kritikos, teip ly-giai ir skaitancziosios visuome-nės. Kas tiesa, jis nė neužsi-pelnė didelės atydos. Nors raszėjas ir tikisi, jog „Lietu-viai ir kitoki yvairių tautų žmonės galėsę gerai, grynai ir aiszkiai iszsimokinti kalbėti ir raszyti“, pasinaudodami jo kal-bomokslį, bet tie jo prizadai pasilieka tik geru noru.

Autoriaus mėginimas suves-ti į tobulesnę sistemą tasias ar anasias gramatikos dalis, ne žiurint ant platoko iszguldy-mo, daugiur nepasisekė. Teip, dalis antroji, paszvēsta „žodžu-giui“, apimdama apscziai me-degos, pasilieka vienu tik kra-tiniu, kadangi ji nepriveda niekur tos prasmės, kokią su-teikia isztarimams kiekvienas augmuo atskyriam. O tas da-lykas nebutų buvęs be naudos ir pacziam autoriui, tarkiai klumpancziam kalant naujus

terminus, ir kitiems kalbinin-kams kaipo žalia medega.

Pati raszyba yvairiuoja su kitomis pažystamomis raszy-boms, bet pamatų savo raszy-mo budui autorius pasigailėjo apreikszi tvietui; tarp kito ko jo raszyboje randa vietą toki, racionaliszkoj raszyboje at-mesti, ženklai: *ē, cz, sz, ū, ūi, ŧ*; ženklui *ē* autorius kitur pri-duoda kitokį, negu priimta, skambėjimą. Toliaus, raszy-tojas savotiszka supanta budą paženklinimo suminksztintų su pagalba *i* balsių, kada priesz-tas balsines atsitinka *d, t* ir *ŧ*; jis tvirtina, jog susiminksztina ne pati balsė, bet *d* virsta į *dž*, *t* į *cz* ir *ŧ* į *l*; ir teip jis liepia raszyti: *žodžo, jauczo, kelo*. Tas dalykas nereikalauja svars-tymo, idant matyti jo silpną pusę. Tik isz tos ir kitų pramo-nių autoriaus mes gauname dar kartą patirti, kaip kiek-viens isz statanczių savę kalbos žinovais stengiasi, be tvirtesnio kritiszko nužvelgimo, primesti savo dvylekį ir be to raibai musų raszybai. Kas galva, tai protas. Blogiausia, kad atsi-randa ir pasekėjai tokių ban-dymų.

Sztai, iszleistoje tais pacziais (1896) m. knygutėje „Trum-pas apraszymas apie žemę“, kun. J. Žebrio, randame pri-taikintą tą raszybą, iszskyrus *cz* ir *sz*, kuriuos užvaduota ženkleliais *tš* ir *š*.

Prie to viso negalime palik-ti be paminėjimo autoriaus drąsą kaslink terminologijos. Jisai isz peties, ar pasiskolinęs ar pats pramanęs, prigrudo isz-tisą tekstą savotiszkais termi-nais, kuriems stokuoja ir aisz-kumo ir etimologiszkos teisy-bės; autorius ant tiek pasitiki savo tobulumui, jog nepaskai-tė už reikalingą nė paaiszkinti savo reiszkinių lotyniszkais, abelnai žinomais, terminais, kaip tai yra padaręs kun. Mie-zinis.

Silpna yra ir ketvirtoji gra-matikos dalis, paszvēsta sin-

taksiui, kurį autorius praminė „sudarymu“.

Trumpam laike pasirodys naujai suraszyta ir daug žadan-ti P. Kriauszaiczio gramatika, kurią mes velyjame įgyti kiek-vienam tautieciui. Priėmus Kriauszaiczio mokslą kaip raszliavoje, teip ir privatisz-kuose rasztuose, mes rasi at-sieksim teip pageidautą vieno-dumą savo raszyboje.

Sutrupytas lietuviszkai—angliszkas žodynėlis. Sudėtas ir iszduotas kun. P. Sauru-saiczio. Waterbury, Conn 1900. Puslapių 440. Susilau-kėme naujo lietuviszkai—ang-liszko žodyno, kurį iszleistojas vadina sutrupytu (isz ko su-trumpytas?), o kuris kad ir neplatus, bus ne be naudos ap-sigyvenusiems szitoje szalyje lietuviams. Žinoma, siek-tiek klaidų sunku buvo iszvengti tokiam iszleidime, o prietam, iszleidžiant ant atspaudinimo knygelės gražų skatiką, vertė-jo ir triuso daugiau padėti ant pilningesnio ir tobulesnio su-statymo to žodyno.

Szirdis žmogaus bažnyczia Dievo arba lizdu piktų dvasių. Isz lenkiszko vertė P. isz L. Puslapių 64. Ir žodžiu ir pa-veikslėliais autorius stengiasi nupieszti szitoj knygutėje ne-pasiliaujanczią kovą tarp žmo-gaus duszios ir piktų galybių. Pats raszytojas savo pratarmėj „į skaitytojus“ pripažysta, kad „nuo 1732 m. (laiko pasirody-mo tos knygelės vokiszkoje kalboje) iki musų gadynės skanumas persimainė visai“; vienok jo numanymai, kaip re-gis suvis nepersimainė, ir jis nejieszko skirtumo tarp XVII ir XX amžių. Teisybę sakant, įtalpa knygutės sulyginus yra nekalta, tik tiek keistu iszro-do, jog raszytojas perstato žmo-gų kaipo netvirtą sutvėrimą su abejotina valios laisve, už kurį be paliovos tāsosi dvi galybės, įkunytos Dievuje ir Velnyje. Ne visoki pragumai, kad ir del geriausių siekių, visada pritin-

ka ir nevisuomet girtini. Mums iszrodo vartojamasis budas — stacziu paniekinimu paties ap-raszomo dalyko. Prie visoko didei nedoru turi buti pava-dintas toks mokslas, pagal ku-rį žmogus privalo gerai daryti ne dėl ko kito, tik dėl to, idant užsipelnyti dėl savęs vietą dan-guje, kur smagu ir linksma. Bet tai yra kaltė visų tam ly-gių rasztų.

Kalba knygutėje, sulygi-nant, kad ir nevisai, bet užtek-tinai tyra; raszyba maiszyta.

„*Karžygiszki darbai Bal-tosios marcziios*“, vertė *M. Mi-kutis. Iszleista M. Jankaus Bitėnuose 1900 m.* Puslapių 80. Toji, versta isz vokiszkos kalbos ir spaudinta gotiszko-mis raidėmis, knygutė paskirta yra Prusų pusės lietuviams. Isz įtalpos — yra tai pasaka isz gyvenimo Amerikos prairi-jų naujokų ir jų kovų su nuo-amžiniais tų szalių valdytojais. Veltu mes jieszkotumėm toje knygutėje apraszymo, kad ir pavirszutinio, budo, paproczių, gyvenimo ir t.t. tų teip vadi-namų „indijonų“; apysakoje iszvestos tik kovos baltveidžių su raudonuodžiais, kuriose ži-noma, iszblyszkėliai—ateiviai ir prakilnus ir narsus ir moka pasiszvēsti ir turi visame tiesą, o jų prieszai — pilni pasalu-mo, nuozmus, nekurie prietam girtuokliai ir vagiliai. Kokią naudą gali atneszti skaitymas tokios knygos musų žmonėms — mes nesprendžiame. Kas link kalbo, s tai pirmoji apysa-kos dalis raszyta suvokiecziuo-ta tarne vartojama Prusų Lie-tuvoje, o antroji abelnaja rasz-tų tarne.

Isz visur.

Koelne buvojant prez. Kru-egeriui, tapo padarytos paczto kortelės su Kruegerio paveiks-lu ir pardavinėjamos. Du ang-lai teip-gi nusipirko ir akiveiz-dojo apspjaudė. Vokiecziai už tai juos konepakorė.

Pagal urėdiszkas žinias Maskolijos 64 gubernijose užderlius buvęs: kviečių 658, 300,000; rugių 1,401,700,000 ir avių 721,600,000 pudų.

Serbijos ex-ministeris naminių reikalų Genczicz tapo nusudytas ant 7 metų kalėjimo už tai, kad jis iszmėtinėjo karaliui Aleksandrui, jog noris su jo numylėtine apsivesti.

Varszavoje žandarai suareztavo 50 studentų iš politechniškos mokyklos.

Petrapilėje ant teatro norėjo perstatyti komediją „Kontrabandistai“, kuri nepatiko publikai ir toji pradėjo mest ką sugriebdama į loszikus. Perstatymas turėjo būti pertrauktas. Policija suareztavo 50 ermyderio keltojų — daugiausiai studentų.

Anglijoj sustraikavo inžinieriai dėl pavidimo amerikoms keletos geležinių tiltų pastatymo ant Uganda gelžkelio. Taisai darbas tapo pavestas Amerikon dėlto, kad greičiaus padaro negu angliszkos firmos ir tuomi tapo užgauti inžinieriai.

Berlyne 10 metų vaikas Max Lenzman tapo izmestas iš gimnazijos be tiesos įstojimo į kitą, už įžeidimą ciesaiaus žodžiu, kada vaikams gimnazijos direktorius apsakė užpuolimą ant ciesaiaus kvailos bobos mieste Breslau.

Vokietijos valdžia izsduoda kas metas po 200,000,000 markių ant izspirkimo nuo lenkų žemės apgyvenant tokią su vokiečiais. Dabar apsižiurėjo valdžia, kad jos visas darbas per niek. Užmanyta nuo lenkų žemę izspirkti, bet neužginta lenkams žemės pirkti. Lenkai pardavė savo žemę vokiečiam už augsztą prekę, nes vokiečiai galėjo mokėti gavę nuo valdzios pinigų, bet paskiaus nusigyveno ir pardavė

lenkams atgal už daug mažesnę prekę. Pasirodė, kad lenkų nesuvokiečiavo, bet dar lenkai sulenkino vokiečius netik lenkisziose provincijose bet ir grynai vokisziose, kaip Reino ir Vestpalijos provincijose. Dabar vokiečiams lenkų užsiims pats ciesaorius, tik geri vokiečiai jam padės. Visi vokiečiai szovinistai gvoltu szaukia „lenkiszkas pavojus, griuva Faterlandas“.

Cherbourg, Prancuzijoi, sudegė kariszkų laivų dirbtuvė, kur izskados pasidarė ant 2,000,000 frankų.

Breslau, Vokietijoj, sudegė medvilnės verpinyczia firmos Meyer & Kauffmann, kur izskados pasidarė ant keletos 100,000 markių.

Popiezius vėl sveikesnis; jam atsinaujino skaudulys pecziuose kaip 1898 metuose ir Dr. Lapponi vėl darė operaciją ir popiezius pagerėjo.

Japonijos pardaviniai kitoms szalims nuo 1868 metų iki 1899 pakilo nuo \$16,000,000 ant \$166,000,000. Pirkiniai gi iz kitų szalių pakilo nuo \$26,000,000 ant \$443,000,000. Japonijoj nėra tokių didelių muitų, kaip kitose szaliose; ten mokama tik 5% nuo vertybės atvežamų tavorų į vieszpatystės kasą ir visokia pirklystė yra be jokių mokesčių.

Prancuzijoi 1899 metų pradžioje buvo 92,483 biliardai, kurie dabar nupuolė ant 70,031. Kitados miesczionys vakarais loszdavo biliardu, dabar gi važinėja su dviracziais ir automobyliais.

Pamete laikrodėli.

G. Gledden nuo Boston Hill eidamas į darbą ant D. & H. No. 4 pametė sidabrių laikrodėlį, jeigu kuris rado ar ras, te atnesza „Vienybės“ redakcijon.

Didelis balius

„Susivienyjimo“ kuopos bus Seredoje 16 d. Sausio 1901 m. Prasidės 7 valandą vakare ant Landmessers Hall, Wilkes-Barre, Pa. Muzika bus ko puikiausia. Szirdingai užkviečiam iz visos apielinkės.

Komitetas.

Įzenga . . . . . 25 ct.

Milijonieriai.

Kalbant su senais darbininkais apie didžturczius, ne kartą tenka girdėti sakant, kad jie atmena kaip tas ar kitas su jaučiais važinėjo, o sziaandieną jau yra milijonieriais. Czion galime užklausti, kiek toks žmogus turėjo uždirbti ant dienos vidutiniai imant? Jeigu kas nors bėgyje 28 metų kas diena turės pelno po \$100 ant dienos, tai per tą laiką padarys \$1,022,000; o kiek yra tokių, kurie bėgyje 25 metų sukrauja \$10,000,000 ir daugiau? Vienas žmogus per dieną ką tik padarytų \$100 turėdamas turėdamas suteiktą jam sidabrą. Bet toks milijonierius juk pats nedirba pinigų, jis įstatymiszku budu nuvagia po \$1,00 ant dienos nuo 100 darbininkų; taigi, kuris sukrovė \$9,125,008 per 25 metus, tai 1000 žmonių nuvogė po \$1,00 kas diena. Jeigu darbininkas nebutu tokiu budu skriaudžiamas tai dirbęs per 25 metus, galėtų susiczėdyti \$9,125; už tuos pinigus galėtu gyventi be sunkaus darbo iki myriui, nereikalaudamas užimti vietą kitų, kada tie straikuoja, norėdami savo buį pagerinti.

Teisingu budu niekas negal pastoti milijonierium, bet tik legaliszškai (įstatymiszškai) kitus apvagiant, nors tokia vavgystė didesnė, negu kam iz kamino laszinius ar iz klėties javus izzvogti. Mes dirbame. czėdyjame, o pasakykite, kaip greit galima sutauptoti porą tukstanczių; turime savo vertelgų, bet ar daugelis iz jų dasigyveno iki \$50,000? Dabar

yra neblogi laikai, izsskyrus nekurias apygardes, ant duonos vis galima uždirbti ir bado nekęsti, bet dėl milijonierių tai yra tikri aukso laikai. Paimkime tik vieną izsdirbystę drato tvoroms, kurio farmeriai daug turi pirkti: pirmiaus reikėjo mokėti \$1,90 už 100 svarų, o dabar, kada republikonai turi valdžią savo rankose, kada savo izsdirbimus apsaugojo dideliais muitais, kada visas yra jų rankose ir sutrustuota, už tą patį dratą reikia mokėti \$5,00, o darbininkų uzdarbiai pakelti vos 15–20%. Teip lyginai ir visokios reikmenės pabrangintos per daug, palyginus su pasididzinimu uzdarbių.

Visos partijos smarkiai agitavo priesz atsibuvusius rinkimus, girdamos savo programas (pliatformes), stengdamosi darodyti, kiek jų partija szaliai gero padarys, jeigu tik į jos rankas taps valdžia pavesta, bet mes, kurie nors kiek seniaus gyvename szioje szalyje ir esame perleidę tai tą, tai kitą partiją, pavesdami valdžią į jų rankas, iz patyrimo žinome, kad jos tik rupinasi apie savo reikalus, bet ne apie reikalus szalies ir skubinasi, kad per tuos keturis metus kuodaugiausiai prisivogti, prisikimszti savo kiszenius ir savo reikalus pagerinti, nežinant ant tikro, kas po keturių metų viską valdys ir turės savo rankose.

Ką gi darbininkai pelno laikydamiesi tai prie vienos, tai prie kitos didžturczijų partijos? Jei bent tiek, kad vis skundžiasi ant blogų laikų, ir dalykų ir nežino kokio vaisto nuo to reiktų ir kuriuomi keliu eiti. Kada darbininkai pradės laikytiesi prie savo darbiniszkos partijos ir stengsis patys dasigauti prie valdzios, tada tiktai gali sulaukti szį tą geresnio, nes patys rupinsis apie savę, nelaukdami, kad kiti ant jų susimylėtų. Bėgyje daugelio metų darbininkai da-

vė savo balsus tai už republikonus, tai už demokratus ir, rodosi galėtų turėti gerą pamokinimą, kad nuo jų nieko gero nesulauksime, tai-gi ir bandykime patys pasidarbuoti. Mes lietuviai tik darbininkai esame, taigi ir glauskimės prie darbininkų partijos ir eikime su ja iszvien, kadan-gi tik nuo jos szio to galime pasitikėt, matydami, kad nuo republikonų su demokratais nieko gero negalima laukti.

F. A. Mikolainis.

Kovos lauke.

(Iš vokiszkos kalbos.)

Jau tris valandas guli tame drėgname grovyj. Per paskutines 4 dienas kas-žin ar miegojau 10 valandų; o drabužius nusivilkti nėsyk neteko; visus peczius pratrėnė sziksšnos. — „Lygiai gulėk!“ riktelėjo feldfėbelis ir spyrė man į nugarą. „Lygiai gulėti!“ — Kas tai gali teip ilgai kentėti?... Ak! kad czia mauę smigteltų kulipka!... Jezau!... Vargšzas tas Jonas! Kelias minutes atgal, pasakojo man apie savo paczią. Paisė karė greit pasibaigsiant. Mąstė — per kalėdas aplankysės savo ligotą žmoną ir trijų mėnesių vaiką, kurio dar nebuvo matęs. Begalinis džiaugšmas spindėjo jo akyse minint apie savo kudikį. Iszėmė jo paveikslėlį, kurį prie szirdies neszioldavo, atsikėlė nuo žemės, idant paduoti jį man, bet per augsztai pasikėlė: szvilptelėjo kulipka... Jonas nė nesuszuko.... Meilė vaiko atneszė jam mirtį.... Dabar guli szalia manęs su paveikslėliu sustingusioje rankoje. Nesidžiaugs jau jis kudi-kiu, szventėmis ir savo szeimynos laime... Jau po visam.

O visgi geriaus gulėti czia mirusiam, negu gyvam.... Kodėl manęs kulipka neuzkliudo? Per tris valandas netekau 10 savo draugų. Bet į jų vietą ėjo vis nauji karei-

viai.... brrr.... Tavo įvietinis, Jonai, teip beszirdžiai tavę į szoną stumia....

Be gailėsčio, be szirdies, žiurėk, kaip žmonės szimtais mirszta nuo kulipkų. Kam? Dėlko tas viskas? už ką atėmė nuo tavęs gyvastį, žmoną, kudikį, laimę? — Kad galėcziau rasti tam atsakymą — palengvėtų man ant szirdies. Tu irgi nežinojai dėlko, dėlko tavę iszvarė ant karės... Tavę prispyrė.... Tav, kaip ir man, rodėsi teip turi buti.... Pražuvai... O tas prieszas, kurs tavę nuszovė, ar žino dėlko tai padarė?... Ir jis norėtų velyk pas saviszkus likti, gyveniti ramiai; o czia turi muszti tavę, manę ir visus musiszkus. Už ką tai?

Kazi-kas gret' manęs pradėjo stenėti...

— Verki, sėbre? — tariau, — gėdą turėkie! žiurėk, kaip kiti su džiaugsmu žusta už tėvynę!

— Tylėk, begėdi! nieko nesupranti apie tėvynę, dėl kurios turi gulėti sziamė griovyj.

— Nusiraminki! Mintis apie tėvynę tepastiprina tavę. Minėk apie savo užduotį ir apie tai, kad visa Europa žiuri į tavę....

— Acziu! Isz szito grovio gyvas neiszeisi. Ką man duos už tai tavo Europa?... ir kas?

Jis czia-pat guli ties manim... dar nemirė... Jis raitosi, dantis sukandęs.... Ant galopagalės...nusikapstė.... Lengviaus man, kad jis jau mirė. Manęs vieno kulipka nesuranda... Visi mano draugai persiskyrė su sziuo svietu.... Jau keturias valandas guli czia ir žinau, jog esiu savo rakstyje... Žinau apie tai, o negaliu bėgti isz czia... Turiu pasiduoti giltinei... O teip dar troksztu gyvu but, — gyvuoti! Pabėgsiu... lėksiu į kovą — prazusiu. Kam tas viskas, Marija?

Ir tai vadinasi — pareiga!

Žmonija, ką tau duoda karės?

Karsztis manę ima. Vėlsvajoju. Szuvis nisztiko, bet viduriuose karsztis manę ima. Jezau, Marija! Kaip galvijas guli czia... skerdynėje... Turiu laukti myrio... esiu priverstas... neturiu valios. Viskas, kas yra ant svieto, nyksta isz akių: meilė, laimė, džiaugšmas, nuojauta, mąstymai. — Dar gyvas žustu. Visas svietas žuna dėl manęs, mano protas temsta. Kad manęs nebliks, prazus dėl manęs szitas didelis, gražus svietas... Žinia, jis mirszta. Baisi ta nuojauta, kad svietas mirszta. Teip, mirszta jis drauge su kiekvienu mirsztancziu. Baisi mislis.... nesuprantama... mano kudi... kystė, mano viltis, saulelė — viskas žusta.... Baisus prispy.... rimas... (*kulipka isztiko*) Marija, Marija... skau...smas... o, skau....da... dėl....ko? D....ė....l?... S.

Ką turi žinoti darbininkai?

(Pagal „Svoboda“.)

(Pabaiga.)

Tuomi tarpu darbininkų reikalavimai yra toki:

3.) *Asztuonių valandų darbo diena.* Dabar darbininkai paprastai dirba 12 valandų ant dienos, nors daugelyje užsiėmimų yra įvesta tik-tai 10 valandų. Kitur, kaip duonkepėse dirba po 16–18 valandų ant paros. Ilgas darbas ardo žmogaus sveikatą, nekalbant, kad jį atskiria nuo szeimynos; ilgas, nualsinantis žmogų darbas yra priezasczia daugelio nelaimingų atsitikimų. Mokinti daktarai ir ekonomistai pripažino, kad 8 valandų darbo ant paros užtenka. Anglijoje jau daugelyje dirbtuvių įvedė 8 valandų darbo dieną ir patys pabirkantai pripažysta, kad tas yra naudingiaus, kadangi darbininkai ne teip nusikamuoja ir todėl visa-

dos apskresni ir spartesnidar-be. Kad pirmą metų Anglijoje tapo įvesta 8 valandų darbo diena prie visų valdzios darbų, užziurėtojas valdzios dirbtuvių pabaigoje metų pagarsino, kad darbininkai po jo prieziura bėgyje to meto daugiaus darbo atliko dirbdami po 8 valandas ant dienos, negu metų pirmiaus dirbdami po 10 valandų. Visa paslaptis buvo tame, kad darbininkai nenusidirbdami per daug, visados buvo gaivesni ir stipresni ir mažiaus dirbdami daugiaus padarė. Taigi matome, kad darbininko darbas yra iszszesnis ir geresnis, jeigu jis dirba trumpiaus, jau nekalbant apie tai, kad jis nesunkina teip greit savo pajiegas ir sveikatą. Suv. Valstijose prie visų valdzios darbų yra dirbama tik-tai po 8 valandas ant dienos.

8 valandos darbo, 8 valandos atsilsio, pasilinksminimo ir užsiėmimo reikalais savo ir savo szeimynos, *8 valandos ant miego* — tas neturi nueiti nuo lupų kiekvieno darbininko.

4.) *Uždrausti dirbti naktimis, dirbti vaikams neturintiems 14 metų amžiaus, užginti dirbti moterims tokiuose užsiėmimuose ir dirbtuvėse, kur darbas yra vodingas moterų organizmui.* Visi daktarai pripažysta kad darbas naktimis yra nesveikas, kad jis ardo kiekvieno sveikatą. Už tai ir yra reikalaujama kad tokius darbus uždrausti, iszskiriant tokius, kur pertraukimas nėra galimas, kur neatbutinai reikalinga. Bet už tai toki darbai turi buti geriaus apmokami, kad darbininkas geresniu maistu ir užsilaikymu, galētu atlyginti tą ką jo kunui užkenkia darbas, kuomet organizmas reikalauja miego ir pasilsio. Tą patį galima pasakyti apie vaikus ir moteris.

5.) *Visiszkas, 36 valandų atsilsis nedėlioje.* Dabartiniai įstatymai apie atsilsėjimą ne-

dėlioje nėra pildomi ir dirbtuvių savininkai po priedanga visokių išsisteisinių priverčia darbininkus dirbti be jokio atsilsio, nepaisant ant jų sveikatos ir organizmo. Bet turėtų būti labjaus apstojama apie žmogų.

6.) *Visiškas laisvumas su draugavimu.* Kad darbininkai bando susivienyti, idant iš draugės rupintiesi apie savo reikalus, tada prieš juos visi sukyla ir valdžia, policijantai, urėdninkai visoki ir kariuona. Prisiėngdami saugojimu turto ir savasties ir daboju tvarkos jie nekarta išskerdžia darbininkus ir išszaudo jeigu tik tie nesiskubina eiti į darbą arba daro susirinkimus apkalbėjimui savo reikalų. Gana czionai primyti apie Lattimer'o skerdynę. Prieszingai, kapitalistams ir dirbtuvių savininkams viskas valia; jie gali vienytis į kokius tik nori susivienijimus (trustus, sindikatus), susitarus pabranginti pirkinius ir visokius daiktus ir apsunskinti žmonių gyvenimą, iszmėtyti darbininkus ant gatvės ir t.t. nieks ant to nei atydos neatkreipia ir į jų reikalus nesikiša. Bet jeigu kas yra valia piniguociams, tas turi būti pavelinta ir darbininkų luomai.

7.) *Istatymiskas apsaugojimas darbininkų iszdarbystėje ir žemdarbystėje nuo ligų, nelaimių ir ant senatvės.* Visur turi būti apsaugojimo kassos ir tai po priežiura paczių darbininkų. Kiek prie darbų buna visokių atsitikimų, sužeidimų, daugelis kurių myriumi pasibaigia ir kiek per tai darbininkai nukenczia, privargsta, teip kad darbo dirva yra skaitoma arszesne ir kraugožingese už karę. Taigi ir reikia rupintiesi, kad bloguose atsitikuose ir nelaimėse turėti pagalbą, kad būti aprupintu. Teipgi reikia pasirupinti apie žmogų ir ant senatvės, kada tas jau yra savo darbo dalį at-

likęs, kada jo pajiegos yra iszsibaige, kad jis nereikalautų elgėtauti arba baigti savo dienas kur po kryžiumi, kuomet savo laike yra prisidėjęs prie abelno reikalo ir auklėjimo jaunos gentkartės. Ant senatvės kiekvienas turi būti aprupintas, nelaukiant kol jam kas susimylėjęs, duos „loskavą duoną“. Kituose užsiėmimuose ir dabar yra bandoma, paskirtą skaitliu metų isztarnavus, ar tam tikro amžiaus sulaukus, ar kokiuose atsitikimuose, mokėti tam tikrą algą iki myriui, bet reikėtų pasirupinti tokiu būdu ir apie visus, ypacz skurstančius per visą savo gyvastį ir dirbanczius dėl visų, ne vien apie užimanczius geras vietas, kurie ir teip yra aprupinti.

8.) *Ivedimas dirbtuvių inspektoriu.* Toki inspektorai (daziurėtojai) yra neatbutinai reikalingi ir jų pareiga turėtų būti dabojuimas dirbtuvių ir maszių, kad prižiūrėti užlaidymą ir sveikatą darbininkų ir saugoti juos nuo nelaimingų atsitikimų, užlaidant viską tvarkoje. Toki inspektorai turi būti renkami per darbininkus.

9.) *Ivedimas rasztinyczių darbo.* Kaip kur yra bandoma įvesti rasztinyczias (urėdus) darbo, kurios pasirodė labai naudingoms ir reikalingoms darbininkų luomai, prie jieszkavimo ir gavimo darbų, kaip ir dėl geresnio sužinojimo reikalų darbo ir žinių apie stovį darbininkų ir jų reikalų, apie padėjimą yvairių szakų darbo. Darbo rasztinyczios turi būti po priežiura darbininkiszkų organizacijų.

Žodis ant užbaigos.

Viskas, ką mes czionai pasakojome straipsnyje „Kapitalas ir darbas“, nėra sugaudyta kur isz vėjo, bet tai yra mokimaimi mokslinczių, kurie per daug metų tėmyjo ir tyrinėjo surėdymą draugijos ir jos visokeriopus prietikius ir juos apraszė, iszaiszkino mums, pa-

rodydami mums skriaudas ir neteisingumus sziantdieninio surėdymo, kur viena dalis draugijos alina ir isznaudjoa darbininkų luomą, kraudami savneiszpasakomus lobius, kuomet jų alinamoji žmonija ir pragyventi žmoniszkai neįstengia. Rods tie, kuriem sziantdieną yra labai gerai, kurie pasidėkavojant kitų darbui sav turtus sukrauja ir gyvena pertekliuje, neprielankiai žiuri ant tokių mokiniu ir iszaiszkiniu, vadindami viską tik svajonėmis, bet, nepaisant ką apie tai didzturcziai sako, tas mokinimas, tos nuomonės platinasi po visą pasaulę, kas kart randat daugiaus szalininkų ir pritarėjų. Matome, kad daugelis radikaliszkesnių ar progressyviszkesnių politiszskų partijų tokius reikalavimus į savo programus ar pliatformes iszpraudzia ir tie reikalavimai yra vis-gi statomi, kaip valdanczios luomos jų ir nenorėtų.

Darbininkai turi pažinti kur

yra blogi dalykai, kaip jiems skriaudos yra daromos ir rupintiesi kas yra blogo prasza-linti, pagerinti, bet apie tai turi rupintiesi patys, jeigu nori ką gero sulaukti, kadangi kiti, ypacz kuriems dabar gerai, nesirupins ir nieko neatkisz, kol darbininkai neįjieszkos ir nereikalau.

Mes lietuviai teip-gi ne iszgerovės apleidome savo gimtinę szalį ir atsidiurėme tėvynėje Washingtono, duonos bejieszkodami; tai-gi czionai ir rupinkimės kad tarp laisvesnių apystovų galėtume pagerinti savo likimą, nesiduodami jeib kokiems alintojams savę isznaudotie, bet su szios szalies protingesniais darbininkais rupinkimės pagerinti savo reikalus ir buvį. Juk mes esame darbininkai, tai-gi ir turime eiti isz vien su kitų szalių darbininkais, kad szio to susilaukti, o su laiku ir į mus langelį užszvies saulelė.

(Galas.)

Kaip tarpais dedasi.

Kovoj' už keletą skatiku,
Kad menką gyvastį apgint,
Man syki—kitą atsitiko
Su „priemenėms" Susipažinti.

Isz kabineto „duodavėjas"
Iszein' pats, pasiputęs kad baisu:
Mat, jo delmons tik geradėjas,
O tavo darbs — niekai, ir sliekas — tu.

Neįjieszko proto, iszminties nemato,
Tik žiur: nieks rubai, koja purvina.
Ir sztai — dėl neszveisto czebato
Negauna darbo nė galva. *Kėksztas.*

Norėjau asz deimanto grudus pagriebti
Nuo žemės, o paėmiau rasą tiktai,
Norėjau asz laimę ant svieto pasiekti,
O teko man usnys ir dagių pluosztai.
Oorėjau prikalbint prie darbo doringo,
Prie darbo svarbiausio žmonių kuo daugiau,
Norėjau isztarti jiems žodį szirvingą,
Bet szirdis atszalusias, ledą radau.
O vis-gi sziantdieną dar mislys man mena,
Kad svieto žmoneliu szirdies viduryj'
Gražiausi jausmai, supratimai gyvena,
Kaip brangus žemczugai giliam vandenij'.

P. Sekupasaka.

Pajieszkėjimai.

Pajieszkau savo pusbrolių Juozapo Valacko ir Antano Urbono isz sodžiaus Svilių, parap. Vabalninkų, pav. Panevėžio, gub. Kauno. Kas isz tautiečių apie juos žinotų, arba jie patys, teiksis suteikti mą žinią, nes turu labai svarbų reikalą.

Stanislovas Valackas
165 Oak str.
Lawrence, Mass.

Vincas Miszeika tegul atiszaukia į „Vienybės“ redakciją, nes yra dėl jo svarbus reikalas.

Medega laikraszcziams, per guldymai isz angliszkos, prancuziszkos ir vokiszkos kalbų. Dainos dėl notų. Illiustracijos. Raszykit: S. Malevsky
Care of L. M.
11 St. Marks Place.
New York City.

PIRMAS METINIS**KONCERTAS ir BALIUS!**

Dr. V. Kudirkos Dainininku Draugystes.

PO VADOVYSTE

LEONO EREMINO,

bus Subatoje 5-ta d. Sausio 1901 m.

NEWARK, N. J.

Svetaineje NEW BAUMANN & BIRKENHAUER HALL

Kampas S. Orange & Morris Avenue.

PROGRAMAS.

1. Apollo—marszas	— — —	JULIUS FAGET
2. Tautiszką Giesmė (su kapelija)	— — —	DR. V. KUDIRKA
DAINININKŲ DRAUGYSTĖ DR. V. KUDIRKOS.		
3. Onytė	— — —	MRS NORTON
SOLO ŽIUPONĖ A. MOCKEVICZIENĖ.		
4. Į tėvynę gryžt norėcziau	— — —	C. CROMER
DAINININKŲ DRAUGYSTĖ DR. V. KUDIRKOS.		
5. Qui vive	— — —	GANZ
PIANO SOLO ŽIUPONAITĖ ALDONA SZLIUPIUTĖ.		
6. Jau sugryžtu į tėvynę	— — —	F. MOERING
DAINININKŲ DRAUGYSTĖ DR. V. KUDIRKOS		
7. Paskutinė vasaros roželė	— — —	AIBIU DAINA
SOLO ŽIUPONĖ A. MOCKEVICZIENĖ.		
8. Oszia liepelė	— — —	G. BALDAMUS
DAINININKŲ DRAUGYSTĖ DR. V. KUDIRKOS.		
9. Bum—czik—czik. Mozuras } Varpelis. Valcas }	— — —	DR. V. KUDIRKA
PIANO SOLO ŽIUPONAITĖ ALDONA SZLIUPIUTĖ		
10. Te gyvuoj mus tauta	— — —	J. BULL
DAINININKŲ DRAUGYSTĖ DR. V. KUDIRKOS.		
11. Grand Valse de Concert	— — —	SCHULHOFF
PIANO SOLO ŽIUPONAITĖ ALDONA SZLIUPIUTĖ.		
12. Meilė mums džiaugsma duod	— — —	F. J.
DAINININKŲ DRAUGYSTĖ DR. V. KUDIRKOS.		
13. Ant kalno karklai siubavo	— — —	DR. V. KUDIRKA
DAINININKŲ DRAUGYSTĖ DR. V. KUDIRKOS.		

Muzika po vadovyste prof. **ALBERTO EBLE.**

Pradžia 8-tą valanda vakare.

PO KONCERTUI **BALIUS.**

Daugiau kaip 30 metus iszmegetintas!
Dr. RICHTERO
wisam swietui zinomas
“ANKER” (Inkarinis)
PAIN EXPELLER.
yra geriausia gyduole nuo
**Rheumatizmo,
Neuralgijos, Sausgelos,
Strenu Skaudejimo ir tt.**
ir wisokiu Rheumatiszku
skaudejimu.
uz 25c. ir 50c. pas wisus
aptiekorius arba pas
F. A. Richter & Co.,
215 Pearl Street,
New York.

Balius ir Dainos!

Lietuvaiczų Draugystė parengia puikų balių su dainomis ant užbaigimo 19-to ir prasiadedant 20-tam szimtmezcziams; bus Panedėlyje, 31 Gruodzio (December), 1900 m., salėje SKATING RINK Plymouth, Pa. Prasišės 7-tą val. vakare ir trauksis iki ryto.

Szirdingai užkviecziam visus lietuvius ir lietuvaites pributi ant teip puikaus pasilinksmimo, nes įzenga tiktai 25 ct.
Komitetas.

Gera proga!

SKOLINAME PINIGUS IR
PARDUODAME LOTUS.

Ant užstatymo (mortgage) ir statymo namų skoliname pinigų.

Mes galime paskolinti jums pinigų statyti namus, jeigu jus apsaugosite (insuriance) savo gyvastį. Tai yra geras plianas, kuomet jus mokate raudas. Pamislykite apie tai: jus pasiskolinate 500-2500 ar daugiau, apsaugojant savo gyvastį, jus galite atmokėti paskolę, mokant kaip jums iszpuola ir jeigu jus numirtumet kokiam nors laike, jusu savastis (property) bus be skolos ir jus szeimyna turės namą. Apsaugojimas gyvasties atmoka skolą. Pamislykite apie padėjimą, kokiam jus paliktumet savo szeimyną, jeigu pasiliktumet užmuzstais prie darbo anglekasyklose. Sziteip apsisaugojant jus szeimyna yra aprupinta.

Mes teipgi skoliname pinigų ant jusų turto (property), jeigu mums iszduosite pirmą užstatymą (mortgage).

Parduodame lotus ant S. Wilkes Barre, Pa., palei strytkarių kelę į Plymouth'ą vaziuojant, už labai pigę prekę nuo \$300 iki \$800 po \$5,00 ant mėnesio mokant. Jeigu jus norite skolyti pinigų ar pirkti lotų kreipkitės prie mūsų:

J. J. Pauksztis & Co.

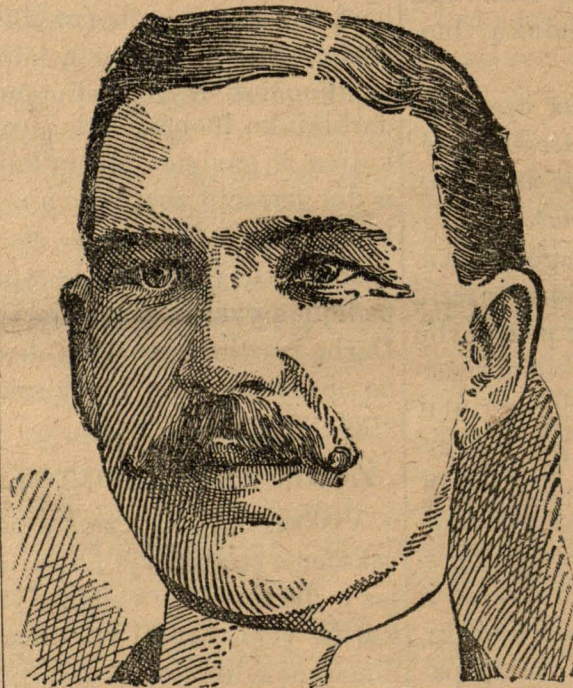
224 E. Main st.

PLYMOUTH, PA.

Vien del vyru.

Dovanai pakeli naujo iszradimo gyduolių prisiusime pacztu tik koris priduos savo adresą.

Kuris sugražins sveikata trumpam laike.

A. E. Robinson M.D.C.M.

tuojaus pertikrins kaip lengvai gali iszsigydyti savo silpnumus, jeigu vortosi tam tikslui atsakanczes gyduoles. Institutas neaprubeziuoja, bet kuris tik raszys, aplaiszys dovanai pakelį užpeczėtytą kad nebutų kokio apsirikimo prieszai apgavystę. Raszik tuojaus.

Dovanai prabos pakelis pasek mingiausių gyduolių bus prisinztas koznam per pacztą, kuris paraszys į State Medical Institute. Tos gyduoles daugybei vyrų sugražino sveikata, kurie per daugelį metų kentėjo proto ir kuno ligas paeinanczias nuo jaunystės, už tad Institutas prizada koznam kuris atsiszauks, prisiust pakelį dovanai.

Koznas kuris jaucecia antly tiszko silpnumo paeinanczio nuo jaunystės, kuris silpnina spēkas ir atmintį, sukelia dieglius strėnose arba nevaldymo lytiszkų dalių gali sugrįzt į sveikatą gydymasis namie.

Tos gyduoles turi neapsakomą pasekmę nes jos atsiekia suiezka dytas vietas daduodamas drutybę kur labiausia reikalinga. Iszgydo kozną ligą iszvarinėje visokius nesmagumus isienėjusius nuo kelių metų per nenaturaliszką pasielgimą iszgydo kiek vienam į atsitikime. Dasiznok State Medical Institute, 520 Elektron Building Ft. Wayne, Ind., o apturėsi trumpam laike pakelį gyduolių dovanai. Institutas nori pagelbėti daugybei tokių vyrų, kurie negali apleist savo namus ir nusidnot į gydynczies ai dovanai prisiustas pakelis

LMA VRUBLEVSKIŲ BIBLIOTEKA

002 00426374 0

Lietuvos Mokslų Akademijos
BIBLIOTEKA

P2-327

1900

